

Themanummer Broedvogelmonitoring 2025

Leo Schaap

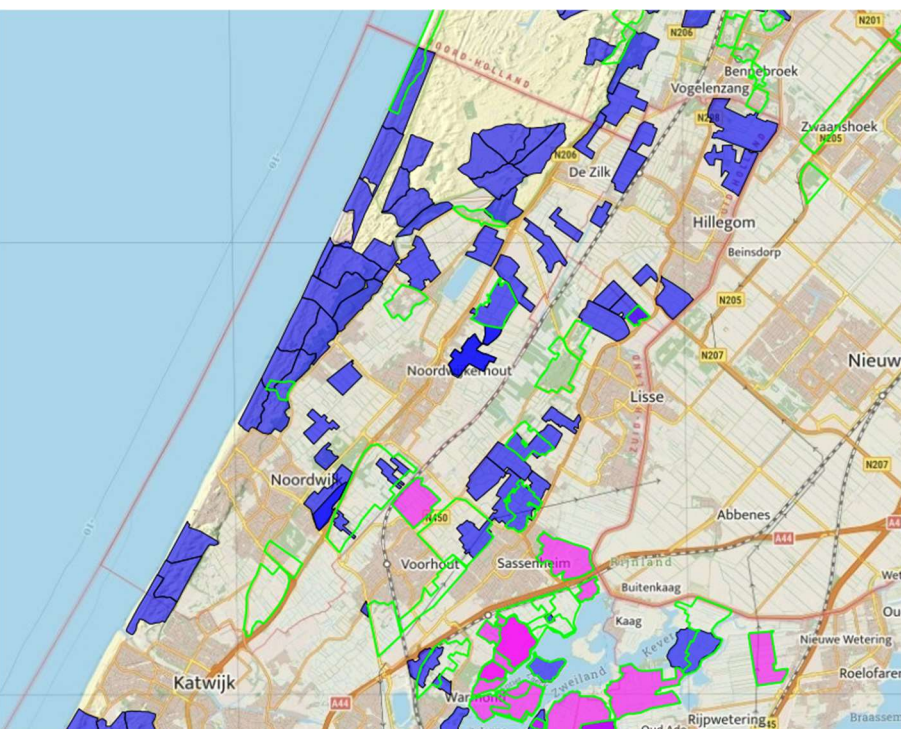
Broedvogelmonitoring kent binnen onze vereniging een lange geschiedenis. Dat begon al in 1966 met het op proef inventariseren van de Noordduinen tot de Duindamseslag. Er werd ook meegewerkt aan onderzoeken voor de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (1979) en Randstad en Broedvogels (1981). De toegepaste inventarisatiemethodes verschilden tot 1984 per onderzoeker en per onderzoeksgroep. Dat veranderde aan het eind van 1983 toen de toenmalige Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (Sovon) een standaardmethode publiceerde. In 1984 werd de methode meteen in de omgeving van Noordwijk toegepast op een kavel in Nieuw-Leeuwenhorst, met nr. 25 een van de eerste kavels die bij Sovon werden aangemeld. Al gauw volgde de plot Noordduinen-West met nr. 37 dat ook in 1984 volgens de nieuwe regels werd geïnventariseerd. Deze twee kavels worden ook nu nog volgens de normen van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) geïnventariseerd. Veel andere kavels zijn gevolgd.

De onderzoeksmethode is sinds 1984 in basis hetzelfde gebleven en geëvolueerd naar een moderne praktische methode om de broedvogels van Nederland in kaart te brengen. Was het eerst een complexe handmatige methode, nu is het een App op de telefoon waarmee gegevens snel en effectief kunnen worden ingevoerd. Verwerking van gegevens gebeurt centraal waarna de onderzoeker allerhande toegankelijke overzichten kan downloaden.

Voor een groot aantal plots heeft onze vereniging altijd een coördinerende rol gehad waardoor continuïteit in het onderzoek ontstond. Zo worden 5 kavels in de zuidelijke AWD al sinds 1986 ieder jaar onderzocht. Voor onze vereniging ligt het accent op de natuurgebieden van de gemeente Noordwijk. Soms liggen bepaalde plots een

paar jaar stil om later weer te worden geactiveerd. Andere plots, bijvoorbeeld in de bollenvelden, worden door andere organisaties beheerd, zoals de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging (ANLV) Geestgrond. Ook de Coepelduynen, hoewel vroeger door onze vereniging onderzocht en in samenwerking opgezet, worden inmiddels onderzocht door de Vogelwerkgroep Berkheide. Onze vereniging heeft geen toegang tot gegevens van de andere organisaties en ze worden niet in de Strandloper gepubliceerd. Op bijgaande kaart is te zien dat er veel meer kavels in de omgeving van Noordwijk liggen.

Er blijven overigens voldoende gebieden over waarvan binnen onze vereniging, gegevens worden verzameld, uitgewisseld en gepubliceerd. Het leuke daaraan is dat de verslagen al sinds 1966 in de Strandloper komen. Daarmee

Afbeelding 1: Broedvogelmonitoring plots in de omgeving van Noordwijk. De paarse gebieden zijn alle gebieden die in recente jaren geteld zijn (BMP-A/B/W/R en Z). De roze gebieden zijn, net als de groen-omrande gebieden, óók vacant. Maar op de roze gebieden ligt vanuit Sovon een prioriteit. Bijvoorbeeld omdat het geheel of deels valt in een N2000-gebied.

komen de resultaten ter beschikking aan een grote groep natuurliefhebbers, beheerders en overheden. Als kers op de taart, komen ze ook als artikel in de door Naturalis onderhouden database www.natuurtijdschriften.nl waarin iedereen kan zoeken en downloaden. Een verslag biedt veel meer dan getallen. Het levert de context en de ervaringen die bij de uitvoering horen en helpt bij het beoordelen van de cijfers. Was het een koud of nat seizoen, waren er belangrijke werkzaamheden in het terrein? Spannende en bijzondere waarnemingen behoren vanzelfsprekend ook tot de verslagen. Het is zeker geen verplichting om een verslag te schrijven, maar als je verslag kan doen, is dat meegenomen. Dat leidt onder meer tot dit speciale nummer van de Strandloper.

In dit themanummer worden vooral BMP-ervaringen gepubliceerd. Het zijn er inmiddels zoveel geworden dat het drukwerk te duur werd. Dit themanummer wordt daarom alleen digitaal gepubliceerd.

De broedvogelinventarisaties van 2025

BMP kavels geïnventariseerd in 2025					
Nr.	Terrein eigenaar	BMP-plot	Plot id.	Opp. (ha)	Onderzocht door:
1	Boswachterij Noordwijk	Luchterduinen-Noord	55649	84,5	Maarten Langbroek en Leo Schaap
2	Waternet	Vinkenbaandriften	55881	58,1	Sven Peekel
3	Waternet	Schrama	1202	30,6	Leo Schaap, George Hageman en Jaap Deelder
4	Waternet	Hoekgatterduin	326	49,1	Leo Schaap, George Hageman en Jaap Deelder
5	Waternet	Boeveld-West	489	27,1	Joost van der Sluijs
6	Waternet	De Westhoek	365	53,1	Hanneke Oltheten, Dini Thibaudier en Hugo Langezaal
7	Waternet	Paardenkerkhof	57307	48,5	Hans Cornet, Paul Stelder en Gerhard Schwarz
8	Waternet	Sasbergen	85652	35,3	Wilfried Niessen
9	Waternet	Wolfsveld-West	325	34,6	Jaap Eisenga, Koene Vegter en George van Eijk
10	Waternet	Gijs Kokkieshoek	318	47,6	Hans Bakker en Jim Hultzer
11	Zuid-Hollands Landschap	Langeveld Noordwijk Vogelaardreef	6893	30,6	Gab de Groock, Jos Zonneveld en Petra Sonius
12	Golfbaan Tespelduyn	Golfbaan Tespelduyn	50366	39	Maud van der Veen-Helder
13	Zuid-Hollands Landschap	ZHL De Blink	8680	34,3	Frank-Peter Scheenstra, Cilka Maas en Ruurd Eisenga
14	Boswachterij Noordwijk	Noordwijkse Golfclub	50476	72,4	Johan Passchier, Jaap Faber en Ralph van der Kooi
15	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Vak 31	55567	5,4	Maud van der Veen-Helder
16	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen-Oost	721	46	Maud van der Veen-Helder
17	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Aardbeiendel e.o.	55565	67,6	Bas van Schooten
18	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen-West	37	57,1	Arco en Ezra Mandemaker
19	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Landje van Mesker e.o.	55564	50,5	Marinka Onderwater, Edgar de Vries, Corline de Groot en Inge de Vroomen
20	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Fazantenslag e.o. West	55562	41,7	Hanneke Oltheten, Dini Thibaudier, Hugo Langezaal
21	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Fazantenslag e.o. Oost	55652	35,5	Robert Sluijs
22	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Oude Golf e.o. West	55560	35,7	Casper Zuyderduyn
23	Boswachterij Noordwijk	Noordduinen Oude Golf e.o. Oost	55561	45,7	Gab de Croock
24	Zuid-Hollands Landschap	ZHL Nieuw Leeuwenhorst	25	15,7	Marian van Zijderveld, Anja Vink en Clarie Schaap-Müller
Totaal aantal hectare				1045,7	

Afbeelding 2: Tabel van in 2025 geïnventariseerde plots met grootte en tellers.

In 2025 is weer een groot aantal kavels geïnventariseerd. Het aantal, de ligging en grootte zijn samengevat in bijgaande tabel (afbeelding 2) en kaart (afbeelding 3).

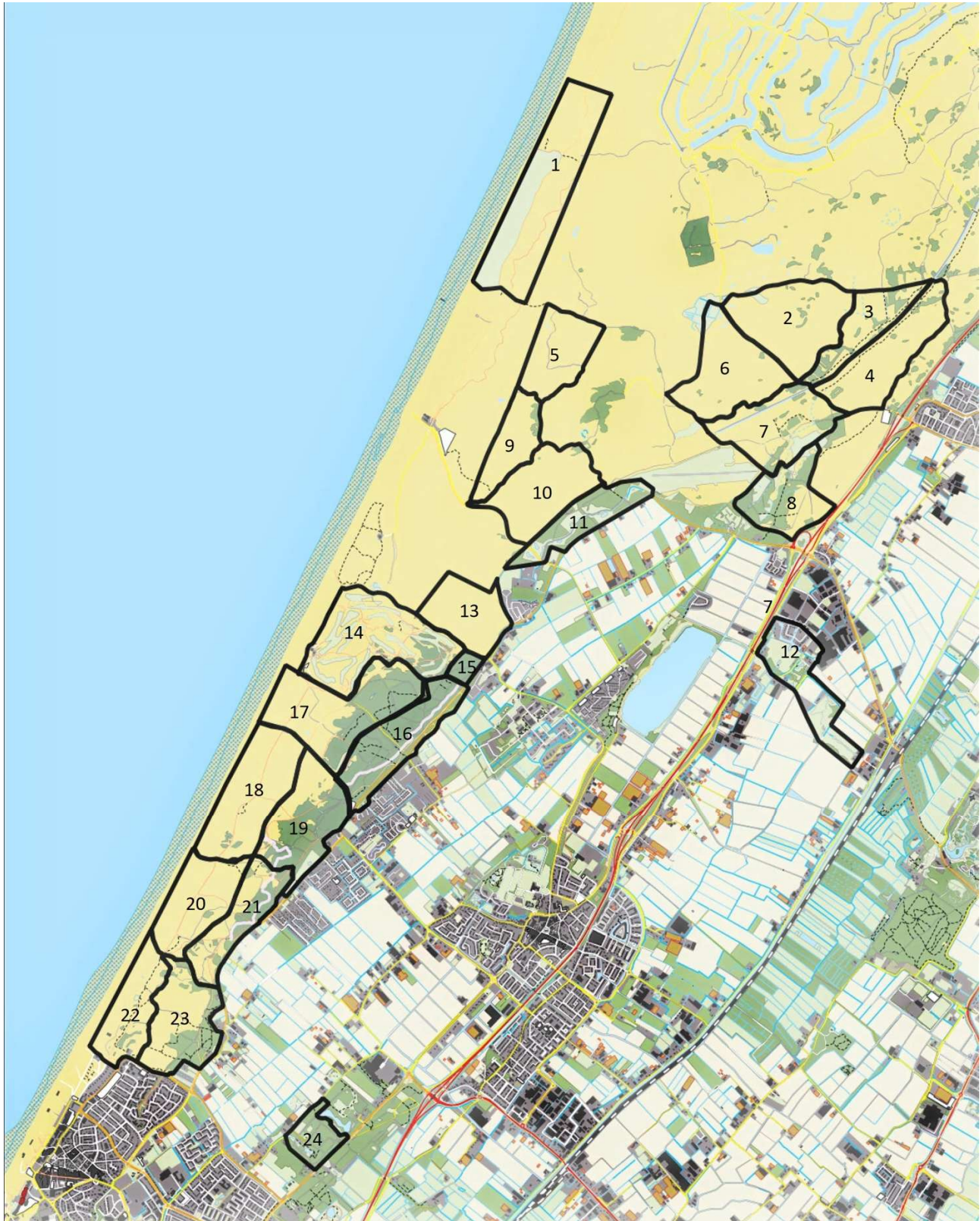
De totale oppervlakte van de geïnventariseerde kavels bedraagt meer dan 1000 ha. De belangrijkste grondeigenaren zijn Waternet, Staatsbosbeheer (Boswachterij Noordwijk) en Zuid-Hollands Landschap. De ligging van de gebieden is in bijgaande kaart weergegeven, zie afbeelding 3.

Broedvogels tellen voor het BMP is een zaak van lange adem: hoe langer een telgebied wordt onderzocht, des te interessanter de telreeks die dat oplevert. Is een teller gestopt in zijn of haar telgebied, dan kan een andere teller de reeks voortzetten. Een plot met meerdere tellers inventariseren werkt prettig omdat je van elkaar leert en het gewoon gezellig is om als vogelaars met elkaar op pad te zijn. Bovendien, als je soms niet kunt, staat het inventariseren niet stil. Maar er is niets op tegen om als individuele teller alleen op pad te gaan. Je hebt meer vrijheid om je eigen pad te kiezen en het plot te doorzoeken, ook dat heeft zo zijn charmes.

Fluiter - Schrama ©Leo Schaap

Voor een goede beoordeling van de broedvogelstand is het van belang dat er meerdere jaren achtereenvolgend wordt geïnventariseerd. Op die manier ontstaan trends waarmee de soorten in beeld worden gebracht. Is hun aantal stabiel, gaan ze vooruit of achteruit? Sovon verzamelt alle gegevens en rapporteert daar jaarlijks over. Omdat er inmiddels jaarlijks meer dan 2500 telgebieden worden geïnventariseerd, verspreid over heel Nederland, ontstaat een goed beeld van de broedvogelstand. Die kan regionaal verschillen en daarom is het zo mooi dat de omgeving van Noordwijk door onze leden goed in kaart wordt gebracht. Deze Strandloper is daarvan de weerslag.

Afbeelding 3: Kaart met de ligging van de in 2025 geïnventariseerde plots. Bijna alle plots liggen in Natura 2000 gebied. Die zijn van speciaal belang voor Sovon.

Algemene trends 2025

Voor het inventariseren moet je vroeg op en in het voorjaar van 2025 was het 's morgens dikwijls knap koud. Daarentegen is het algemene beeld van het voorjaar zeer zacht en zeer droog. In tegenstelling tot 2023 en 2024 viel er in onze regio nauwelijks enige regen. Dat effect is te merken aan het aantal watervogels dat dit jaar aanzienlijk minder is. De in de natte jaren ontstane waterplassen waren bijna allemaal weer verdwenen.

De inventarisaties laten een aantal opmerkelijke veranderingen zien. Op veel plaatsen is de **Blauwborst** spectaculair toegenomen en deze begint een algemene broedvogel te worden in de open duinen. Hij heeft zijn plaats in de Duindoorns gevonden. Het is nu nog wachten op de **Cetti's Zanger** die zowel ten zuiden van Noordwijk als in de noordelijke AWD al regelmatig wordt waargenomen. **Boomleeuwerik** en **Boompieper** zijn nog steeds aan een opmars bezig. Verder deden ook **Sprinkhaanzanger**, **Braamsluiper**, **Roodborsttapuit**, **Grasmus** en **Graspieper** het goed. De **Fitis** lijkt aan een herstel bezig en ging dit jaar vooruit. Op sommige plaatsen deed de **Nachtegaal** het erg goed.

Achteruitgang wordt geconstateerd bij de bosvogels. De **Merel** ging sterk achteruit en ook de **Grote Lijster** was dit jaar minder te horen. **Zwartkop**, **Koolmees** en **Pimpelmees** waren dit seizoen duidelijk minder. En opmerkelijk, zelfs de **Vink** had dit jaar 8 tot 10% minder territoria. Ook de **Gekraagde Roodstaart** ging in de meeste kavels sterk achteruit.

Verder vragen we ons af waar de **Houtsnippen** zijn gebleven. In de zuidelijke AWD werd geen enkel exemplaar tijdens een simultaantelling gezien of gehoord en ook in de Boswachterij waren nauwelijks waarnemingen. Dat geldt ook voor de **Nachtzwaluw**. Met veel moeite konden twee territoria worden vastgesteld, heel wat anders dan de acht stuks het jaar daarvoor.

Ondanks dat er in de winter een behoorlijk aantal **Bosuilen** werd aangetroffen is daarvan in de broedtijd niet veel van overgebleven. De roofvogelonderzoekers in onze regio rapporteren dan ook sterk tegenvallende broedresultaten van Bosuil, **Havik** en **Buizerd**. Vooral voor de Amsterdamse Waterleidingduinen is de vermindering van **Damherten** door beheer dit jaar goed te merken. Ook onze eigen damhertentellingen wijzen daar duidelijk op. Het effect daarvan is echter nog niet goed in te schatten. Door de natte jaren voor 2025 is de vergrassing in de duinen zeer duidelijk merkbaar, wat weer nadelig kan zijn voor soorten die op de grond foerageren.

In deze Strandloper wordt per plot verslag gedaan. Bij de verslagen zit een kaartje met ligging van het plot en een tabel waarin de laatste 5 jaar onderzoek in beeld is gebracht. Eenieder kan dus de recente veranderingen goed zien. Het is helemaal niet erg als er geen verslag wordt gemaakt. Niet iedereen kan daarvoor de tijd opbrengen en soms komt het er niet van. Voor deze plots is alleen een kaartje van de ligging van het plot en een tabel opgenomen, zodat de rapportage wat dat betreft compleet is. Sommige plots zijn nog onvoldoende lang geteld waardoor de tabel korter is. Zo is Luchterduinen-Noord tot nu toe slechts drie keer geïnventariseerd en Sasbergen slechts twee keer.

BMP-ers gezocht

Het inventariseren is een boeiend onderdeel van het vogelaarschap. Je doet niet alleen verrassende ontdekkingen, maar vergroot ook je kennis en vaardigheden om vogels in hun leefomgeving te observeren en leert hun relatie met het biotoop te begrijpen. Het uitvoeren van een broedvogelinventarisatie biedt veel meer dan vogels tellen alleen. Als je je aanmeldt, dan word je als vrijwilliger opgegeven bij Staatsbosbeheer of Waternet en draai je mee met de faciliteiten die daarvoor beschikbaar zijn.

De volgende plots komen vrij of zoeken uitbreiding van het team:

- ZHL Vogelaardreef (plot 11). Gab de Groock is na een groot aantal jaren gestopt en zijn vogelvriend Jos Zonneveld kan de plot niet alleen doen. Hij zoekt een maatje of maatjes om met hem dit interessante gebied te inventariseren.
- Noordduinen Fazantenslag-Oost (plot 21). In 2025 is dit gebied door Robert Sluijs geteld. Hij vindt het tellen helaas niet bij hem passen. Dit zeer afwisselende gebied komt volgend jaar vrij. We zoeken een nieuwe teller (of team) die de uitdagingen van dit plot aankan.
- Voor Noordduinen Oude Golf-Oost (plot 23) zijn we ook op zoek. Dit plot ligt dicht tegen Noordwijk aan. Het is een zeer afwisselende plot waar soms verrassende waarnemingen worden gedaan. Zie bijvoorbeeld het artikel van Jelle van Dijk in de Strandloper van september 2025. Twee paartjes Kieviten en een paartje Kleine Plevier brachten hier hun jongen groot.
- Noordduinen Aarbeidendel (plot 17). Bas van Schooten is op zoek naar een vogelaar(s) die met hem het plot zou willen doen zodat de werkzaamheden gedeeld kunnen worden.

Wie geïnteresseerd is kan voor vragen en kenbaar maken van zijn of haar belangstelling terecht bij Leo Schaap. lhjschaap@gmail.com of +31 65 36 26 663. Het kunnen herkennen van de in onze duinen voorkomende vogels is natuurlijk belangrijk. Bij voldoende belangstelling wordt een BMP-cursus georganiseerd en zijn er mogelijkheden om met een ervaren BMP-er op pad te gaan. Waarnemingen worden per bezoek ingevoerd op een telefoon, zowel Android als iOS, of tablet met GPS. Alle verwerking en presentatie vindt centraal plaats door Sovon software en is eenvoudig te bedienen.

BMP-startavond op 11 februari 2026

Broedvogelonderzoekers en belangstellenden zijn van harte welkom op de BMP-startavond. De avond is dit jaar vastgezet op woensdag 11 februari 2026, om 20:00 uur in de grote zaal van het Jan Verweij Natuurcentrum. Dit jaar nodigen we weer een deskundige uit van Sovon die niet alleen kan ingaan op alle aspecten en ervaringen in het veld maar ook kritisch kan kijken naar de uitgevoerde inventarisaties. Daarnaast kijken we natuurlijk terug op de resultaten van het afgelopen broedseizoen. Daarover is veel te vertellen en te verklaren. BMP-ers en belangstellenden zijn van harte uitgenodigd om naar deze avond te komen. Mocht je ooit het idee gehad hebben om te gaan inventariseren, kom dan naar deze avond. Het is een goede introductie van het broedvogelonderzoek.

In het voorjaar staan de Duinviooltjes er mooi bij tussen de andere kruiden van het grijze duin ©Leo Schaap

